

Tako so liberalci Avstrijo l. 1867. pod vodstvom Beusta in Deak-a razparali na dvoje na 10 let, t. j. do l. 1877. V tem letu se ima storjena nagodba ali podaljšati ali odpraviti. Sedaj pa zviti Madjari že bolj trdno zahtevajo personalno-unijo s tem, da žugajo doplačevanje k skupnim stroškom še pod 30% doneska znižati in nam naložiti. Ker pa vedó, da tega naši liberalci ne bodo kmalu storili, zato upajo, tako splezati do zaželjene personalne-unije. In čuda, liberalce Seidl njim je res pripravljen ustreči. Očitno je rekel: več davkov ne doplačujemo zavoljo Madjarov, rajše se od njih popolnem ločimo, rajše njim pustimo personalno-unijo, t. j. rajše Avstrijo popolnem razčesemo na dvoje.

Tako daleč so tedaj naši liberalni modrijani v Avstriji spravili, da zopet nasvetujejo, kar je l. 1848—49. toliko nesreč, žalosti in krviprelivanja stalo! Sicer smo konservativci že iz davna prekovali, da bo do tega prišlo. Ali vere nismo našli. Zato pa sedaj, ko nam že besede liberalnih poslancev resničnost dopričujejo, tem nujniše svoj glas povzdiguje: proč s takim liberalnim gospodarenjem, proč s takimi poslanci, ki sami prestrašeni upijejo: Oesterreich geht zu Grund, Avstrije bo konec, če se brž ne popravi, kar smo mi liberalni poslanci v svoji zmoti osnovali.

Gospodarske stvari.

Velika vrednost gnojnice.

M. Če človek marsiktero naših vasi prepotuje ali mimo katerega posamnega kmetijstva gre, pogostoma najde, kako se gosta, mastna gnojnice iz dvorišč na bližnjo stezo ali v potok odteka ali pa na spodnji strani vasi v široki in globoki mlakuži nabira in tako celo bližnjo okolico se smradom napolnjuje.

Kder se kaj takega najde, in le pregosto se najde, tam bode človek zastoj lepih njiv in travnikov iskal. Revno silje, slaba trava, drobni krompir, sloka turšica in medlo, na pol suho sadno drevje priča, da tu umno in pametno kmetovanje še ni doma.

Odkod vendar tako napačno in lastno korist rekel bi ubijajoče ravnanje? Misliti bi mogel, da ljudje svojo lastno škodo želijo, česar pa vendar noben pameten človek ne bode trditi hotel. Ljudje le ne vejo, koliko je gnojnica vredna in kako ž njo ravnati, da bi jo v svoj dobiček obrnili, med tem ko njihove njive in senokoše gnoja stradajo in le pičle in slabe pridelke rodijo.

Mali kmetovalci lepo rast in obilen pridelek poljskih sadežev le preradi in prepogosto drugim stvarjem pripisujejo in dostikrat takim, od katerih je najmanj koristi za polje in travnike pričakovati. Koliko je še kmetovalcev, ki menijo, da so že vse opravili, če so polje za silo po vrhu razrili

in razbreali in seme na njega posejali! In vendar je stvar tako jasna! Da živina lepo raste in obilno dobička vrže, potrebuje skrbne postrežbe in obilne zdrave klaje. To vé vsak kmetovalec prav dobro. Da je pa z rastlinami, skoraj bi rekel, ravno tako, tega pa marsikteri kmetovalec neče spoznati. Rastlina je tudi živo bitje, potrebuje postrežbe in hrane, rastlina živi, jemlje živež v se in skrbi za svoje pleme s tem, da seme dozorja. Kako hočemo od rastlina pričakovati, da bode obilno rodila, če se njej pa potrebna hrana pridruže? Seveda rastline potrebuje vse druge hrane, kakor žival. To, kar rastlina iz zemlje v se posrkava, da more iz tega potem svoje dele narejati in rasti, kaže nam razkrojitev rastlinskega pepela v svoje prvotne dele. Naša domača živina, od ktere gnojnica prihaja, večjidel od rastlin živi. Jeden del povžite hrane gre po tekočih in mastnih delih, izločkih, zopet od živine, kot scavnica in blato. V scavnici posebič se skoraj vsi neporabljeni telesni deli nahajajo in tako pride, da je scavnica izvrstna rastlinska hrana. Pri vsem tem pa se še posamesne snovi v scavnici ravno v taki obliki nahajajo, v kakoršni jih rastline najbolj lahko v se jemljejo in kakoršne so jim najbolj potrebne, na primer: kali, fosforna kislina, gnjilec itd. In te snovi se v scavnici v primerno večji množini nahajajo, kakor v trdem blatu.

Vsak kmetovalec bi tedaj moral gnojnico odtekajočo se, z največjo skrbjo loviti v neprepustajoče jame in ž njo potem ali hlevni gnoj polivati ali jo pa na njive in senokoše izvažati. Z gnojnico polivan gnoj se bolj počasno razkrojava, ne zgori in ne splezni tako lahko, kakor drugače, ako bolj suh na kupu leži. Kedar pa je gnojnice preveč, naj se napravi kompost in ž njo poliva, nikdar in nikjer pa naj se ne pusti, da bi se gnojnica po ulicah cedila in tako v zgubo odhajala, vrh tega pa še ljudem v nos zbadala. Pri katerem kmetu se kaj takega godi, temu pač že od daleč boben poje, da bode vsled nemarnega gospodarstva svoje posestvo v nedolgem času upnikom prepustiti moral.

Gospodarska opravila meseca septembra.

M. V hiši in dvoru. Krompir in rana repa se koplje in v klet spravlja. Mlatva se začne, lan in konoplje se terejo, sadje se, ali tolče ali suši in dobro zrelo skrbno hrani, da delj časa črstvo ostane. Klet, v kateri se sadje hranuje, se mora večkrat prevetriti.

V pivnici. Sodi za novo vino se priredujejo. V hlevih. Živini, ki težko dela, se mora dobro pokladati, ker o setvi največ trpi. Odbrana slaba živina naj se proda, ovcam pa, ktere bi naj meseca februarja mlade povrgle, naj se pripusti oven.

Na vrtu za zeljenjavo. Čebul in česenu se mora pobrati, ravno tako fižol in drugo semenje; jagode se zasajajo in proti koncu meseca zelje ali kapus peseka in v klet ali jame spravi.

V sadovnjaku. Skoraj vse vrste jabelk in grušek pri nas ta mesec dozori in se morajo pospraviti. Dela se tolkla, jabelčnik in grušovec, in sadje se pridno

suši. Pri pobiranju sadja naj se posebno pazi na to, da se drevje preveč ne poškoduje.

V vinogradih. Če je zemlja zelo težka, je dobro, da se vinograd v prvi polovici meseca še enkrat okopje. Prebilni vršci se trsu naj porežejo, ali okoli grozdja se listje ne sme preveč potrgati. Grozdje se varuje tatov.

V hmelniku. Hmel se mora pobrati in na priličnem prostoru lepo posušiti. Hmelje se poreže in s prstjo pokrije, kolje pa pospravi in preobilne mokrote varuje.

Na polju in senokošah. Žetev se konča, trga se turšica, njena slama poreže, v snópe poveže in za zimsko klajo posuši. Krompir se jemlje iz zemlje, seje se zimska rž, ječmen in klaja za spomlad. Inkarnatna detelja se seje. Tabak se pobira in sušit razobeša. Otava se pospravi in grabice iztrebijo. Nove senokoše se narejajo.

Pri ulnjaku. Bučele drugo polovico tega meseca že malo nosijo, panji se podrežejo in dobro spregledajo.

Pri ribniku. Za jesensko ribljenje se pripravlja.

V logu. Brezovo seme se nabira, ravno tako želod in smrekovi češarki. Stelja in listje se že grabi in ježice, šiški pobirajo. Poti, po katerih se drva in les iz logov izvažajo, se morajo popravljati.

Loč. Streljajo se jerebice, prepelice in mladi zajci. Večja divjačina se začne pariti.

Zoper požrešne gosenice na repi in zelju ali kapusu se priporočuje mnogo pomočkov, ki pa vendar niso vsi enako dobri in zanesljivi. Navajamo njih nekoliko tukaj, da si izbere vsak po potrebi in zmožnosti. 1) Nabere se praprotovih listkov (orlova praprot, pteris aquilina, Adler-Saumform), ki se položijo vrhka repe in zelja ali kapusa. Kmalu gosenice vse poginejo. 2) Vzame se žakelj, poln navadnih, večjih mravelj iz mravljinjaka, ter se njih potrosi nad rastlinjem, katerega gosenice nadlegujejo. Razdražene mravlje njih začnejo gristi; vsaka vgriznjena gosenica pogine. 3) $1\frac{3}{4}$ funta mila ali žajfe se raztopi v 30 firkeljnih vroče vode, priloži se na ognju $1\frac{3}{4}$ fun. žveplovega cvetja in 2 fun. gob kukmač ali pečenk (Champignon, agáricus campestris). Z ovo tekočino poškrbljene gosenice takoj pocrkajo. 4) Kakih 10 fun. saj se pomeče v 4 vedre vode, da se v njej dobro raztopijo. Potem se na večer s sajevo vodo napolni škropilnica in z njo se po, od gosenic nadlegovani, repi in zelju škropi. Drugo jutro so gosenice mrtve. 5) Pobiranje gosenic iz repinega in kapusovega perja, kar je se vé grdobno in gabno delo; zato bolje storijo, kateri že zanaprej grdemu mrčesju v okom prihajajo, kar se zgodi. 6) S tem, da se ob robih ogonov in gredic, kder je repa vsejena in kapus nasajen, povtikajo zaporedom konoplinska semena. Tako s konoplami ograjeni ogoni in grede so skoro vselej dobro zavarovane proti metuljem kapusnikom, katerim nepovoljni konoplinski duh brani, jajčica tje za repino ali kapusovo perje nastavljati. 7) Najbolj zdatni pomoček pa je pokončevanje metuljev kapusnikov. To se najlaglje godi, kedar se ti metulji, kojim pravimo: kapusovi in repni belini, pariyo in plodijo, kar se vrši v drugi polovici julija in avgusta. Tedaj je dobro posebno belinove samke loviti, ki se s tem odlikujejo, da imajo na prednih krilih 2 veliki črni marogi

in črno liso na znotranji strani kril. S kako metuljevo mrežo se njih mnogo in lahko polovi. Nihče nebi veroval, koliko gosenic se tako pokonča, kdor ne vé, da vsaka metuljka po več stotin jajčic na perje nasadi, iz katerih že v 10—14 dnevih gosenice izlezejo. Sedaj je treba, da gospodinje marljivo na spodnji strani repnega in kapusovega perja nasajena rumena jajčica zatirujejo, kar se najlaglje zgodi, če se s širokim nožem črez nja trdno poteza. Cela zalega je z eno potezo pokončana. To je najboljši in najzdatniši pomoček zoper gosenice.

Na sadje in vinorejski šoli pri Mariboru se dobivajo jabelčna in hruškova požlahtnjena drevesca raznih najizvrstniših plemen, večja po 40—50 kr., pritlična pa po 30—40 kr. Drevesca so silno lepa i zdrava, da njih je veselje gledati. Priporočila vredna so se vé pred vsem tista plemena, zlasti tujih jabelk in hrušk, katera sodijo za naše kraje in po svoji vrednosti presegajo naše domače sadovje. Vrednost sadunosnega drevesa se ceni potem, ako rado rodi, ako obilo in trepežnega sadu prirodi. Taka plemena so vredna, da se k nam zaplodijo in slabi domači sad izpodrinejo. Semkaj spada 1) Bohnova jabelka (Bohn-Apfel). Drevo je visoko in močno. Sad pozno zori, in donaša od leta do leta obilo sadu, ki se ohrani do pozne spomladi. Sodi posebno za obsajenje stez in cest, ker nezrelega sadu nihče ne krade. Sad je precej velik, zeleno-rumen z rjavimi marogicami. 2) Knežja jabelka (Fürstenapfel). Sad, katerega obilo pridela vsako leto, je okusen in je popolnem zrel še le meseca februarja in marca. Drevo je krepko in da posebno zdrava in močna deblica za cepljenje z drugimi jabelkami. 3) Zlata parmena (Gold-Parmäne). Drevo ni veliko in ne zaslanja preveč prostora in kaj rado rodi obilno žlahtnega, okusnega sada. Ta sad ima le edino napako, namreč to, da je prelep. Kdor velike, rumene, z rudečimi progami nališane jabelke vidi, ta čuti neko nepremagljivo poželjivost, da bi se njih polastil — magari če tudi nepošteno. V 15 letih se je žlahtno drevo daleč iz Angleškega razširilo.

(Dalje prih.)

Sejmovi. 4. sept. v Mariboru in pri sv. Rozaliji pri Celju. — 6. sept. v Poprežu, v Mozirju, v Zrečah. — 7. sept. v Kozjem, v Vojniku, pri sv. Jedrti, v Slivnici. — 9. sept. v Gomilcah, v Dobju, v Sp. Polskavi.

Dopisi.

Iz celjske okolice. (Javno domoljubje.) — Najlepšo lego blizo Celja ima Bežigrad, od koder se razprostira očesu čaroben razgled po celjski okolici. Ta krasni gradič je brz ko ne v tesni dotiki z zgodovino nekdanj mogočnih celjskih gro-